

voluntatem non solum prudenter posse, sed etiam debere assensum fidei imperare; ergo et fides *directive* sumpta in Ecclesiae auctoritatem resolvi potest.

Prob. 2^a. p. Quia si dicas, te ideo hoc vel illud credere velle, quia Ecclesia ipsum a Deo dictum esse testatur, atque ut tale credendum proponit; redit quaestio, cur credas aut unde scias, Ecclesiam id testantem non errare? Huic vero quaestioni non facies satis, nisi asserendo rationes alias, quae intellectum tuum convincant, ut iudices aut credas, Ecclesiam non posse errare; unde constat resolutionem illam non esse *ultimam*.

167. *Dico III.* Resolutio fidei in auctoritatem Ecclesiae, spectata praecise assensus fidei natura secundum se, non est *absolute* necessaria.

Prob. Ad eliciendam fidem alicujus mysterii nullus ex parte credentis actus requiritur, qui necessario nitatur auctoritate Ecclesiae, revelationem a Deo factam proponentis; quia hic actus esset talis, quo judicamus revelationem esse factam, vel quo judicamus eam esse credibilem: sed imprimis neuter praeter altero designari potest; deinde si etiam alteruter vel uterque necessarius asseratur, asseritur falsum; cum revelatio privata ad fidem sufficiat; ergo.

Conf. Quidquid ad fidem, ex ejus natura secundum se spectata, requiritur, sine eo nullus fidei assensus circa quamcumque veritatem haberi potest: sed datur aliqua veritas, cujus assensus potest haberi independenter ab Ecclesiae proponentis auctoritate, imo dependenter ab ea haberi nequit; nempe haec veritas: *Ecclesia est infallibilis fidei regula*, utpote quae a Deo est revelata, et tamen ab ipsa Ecclesia gentili ad fidem convertendo proponi nequit; cum is ad judicandum hanc veritatem esse credibilem et credendam nequeat ex auctoritate Ecclesiae de se id dicentis moveri; ergo.

DISPUTATIO III.

DE ACTU FIDEI.

CAPUT I.

DE ACTIBUS FIDEM PRÆCEDENTIBUS.

ARTICULUS I.

QUE ET QUALES COGNITIONES PRÆVIE AD FIDEI ACTUM REQUIRANTUR?

168. *Nota.* Ordo actuum, qui in fide elicienda *communiter* interveniunt, hic ut plurimum assignatur. 1°. Proponitur mysterium, revelatio de mysterio, et motiva credibilitatis, seu rationes de existentia revelationis circa propositum mysterium. 2°. Hæc motiva ponderantur et examinantur. 3°. Inde oritur notitia de existentia revelationis. 4°. Hanc sequitur cognitio reflexa tum de credibilitate, tum de credenditate mysterii. 5°. Cognita hac credendi honestate et obligatione, voluntas ad fidem afficitur, imperatque intellectui assensum præstandum. 6°. Consequitur actus, quo intellectus credit, h. e. veritati revelatæ assentitur, cum firmitate appetitive summa, propter auctoritatem et revelationem divinam. Hoc ex ordine cognitionem duntaxat de existentia revelationis, ac de credibilitate et credenditate mysterii, hic examinamus. Cognitiones præviæ sunt judicia, quorum primum vocari solet *directum* et *speculativum* de revelationis existentia, alterum *reflexum* et *practicum*, seu dictans honeste ac prudenter credi posse ac debere mysterium ob revelationem; de his quaeritur, an sufficiat esse probabilia, an vero requirantur certa, aut etiam evidentiæ?

169. *Dico I.* Requiritur et sufficit, ut iudicium *speculativum* actui fidei infuse prævium sit moraliter certum.

Prob. 1^a. p. Ad assensum fidei infusæ non sufficit notitia solum probabilis de existentia revelationis, ut patet ex num. 63.; ergo requiritur notitia certa. Sed certitudo omnium minima est in iudicio moraliter certo; ergo saltem iudicium moraliter certum prærequiritur.

Conf. Assensus innixus revelationi solum probabiliter cognitæ vel habet certitudinem adhæsivam, vel non? Si *primum*; ergo imprudens est ac temerarius, siquidem assentiatur cum omnimoda firmitate objecto ob motivum

probabiliter duntaxat notum : si *secundum* ; ergo non est assensus fidei infusæ quæ ex natura sua adhæsiōnem summam exigit.

Prob. 2^a. p. Ex una parte evidentia stricta et proprie talis passim a fidelibus non habetur de existentia revelationis ; ex altera autem incredulitas Hæreticorum fundatur in eo principio, quod nolint credere, et credi posse negent, nisi evidentia de revelatione adsit, ut ex eorum errore de spiritu privato liquet ; ergo evidentia ejusmodi necessaria non est, sed certitudo moralis de revelatione existente sufficit.

Conf. Per certitudinem memoratam excluditur formido ac dubium prudens de revelationis existentia ; et voluntas satis habet fundamenti, ut prudenter imperet assensum divinæ locutioni conformem ; ergo sufficit ad fidei infusæ assensum, h. e. ad prudentem et firmissimum.

170. *Dico II.* Prærequiritur etiam *judicium practicum* moraliter saltem certum : quin et hoc absolute loquendo sufficere potest.

Prob. 1^a. p. Ad fidem infusam prærequiritur aliquod *judicium practicum* prudentis credibilitatis ; tum quia assensus fidei, utpote prudens, prærequirit *judicium practicum* prudentiæ : tum quia fidei debet præcedere imperium voluntatis, cui certe non minus ac aliis voluntatis actibus prælucere debet dictamen certum, sed non sufficit *judicium* duntaxat probabile ; ergo.

Conf. S. Aug. L. de prædest. Sanctorum c. 2. n. 5. *Quis enim, inquit, non videat, prius esse cogitare, quam credere? Nullus quippe credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum.* Sed cogitare esse credendum, est *judicium practicum*, et quidem moraliter saltem certum ; cum S. Aug. ib. dicat, illud cogitare esse ex gratia Dei, juxta illud 2. ad Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* ; ergo.

Prob. 2^a. p. Si non sufficere posset certitudo moralis, sed absolute requiratur propria ac stricte talis evidentia ; ergo id proveniret ex ipsa rei natura, nempe vel quia *generatim* ad omnem actum bonum prærequiritur *judicium practicum* evidens, vel *speciatim* id exigit conditio et natura fidei infusæ : *primum* negant omnes, qui rite distinguunt inter evidentiam et certitudinem : *secundum* itidem negatur ; tum quia ratio firmitatis in assensu fidei non habetur ab hoc *judicio practico*, sed a revelatione et auctoritate divina, quæ appetiatur super omnia, sicut motiva aliorum actuum theologorum : tum quia hæc ipsa evidentia a plurimis Auctoribus confunditur cum certitudine, formidinem duntaxat prudentem excludente.

Dixi : *absolute loquendo* sufficere potest. Non enim nego, *judicium credibilitatis reflexum* evidens haberi posse, quin et illud plerumque adesse, si sit *experimentale* et *reflexum* supra certitudinem de existentia revelationis moralem, quam in mente experimur : inde tamen nihil sequitur, nisi evidentiam hujus dictaminis arguitive ac illative, aut materialiter potius esse necessariam ; non autem formaliter ex parte ipsius fidei ac absolute.

171. *Observe.* Quæ de serie actuum in fidei œconomia diximus, præcipue pertinent ad eos, qui *primo* credere incipiunt, aut mysterium aliquod, cujus notitiam antea non habuerant, recens fide credendum addiscunt : qui enim fidei actum prius jam frequentarunt, iis pristinae cognitiones facile sufficiunt, ut, ubi objectum rursus occurrit, intellectus per species relictas

excitetur ad judicandum id esse credibile et credendum. Præterea sicut *judicium practicum* sæpe duplex habetur, de *credibilitate* alterum, alterum de *credenditate* ; ita e contrario facile fit, ut *judicium practicum* et *speculativum* in unum confluant, neque formaliter ac signate inter se distincta sint.

ARTICULUS II.

QUALIS DEBEAT ESSE CERTITUDO JUDICIORUM ACTUM FIDEI ANTECEDENTIUM ?

172. *Nota I.* Certitudo, vel, ut alii passim loquuntur, evidentia credibilitatis, ex communi Theologorum sententia, comparative ad diversum intellectum dividitur in absolutam et respectivam. *Absoluta* est, quæ tot tantisque motivis nititur, ut ista penetrata et ponderata sufficiant, respectu cujuslibet intellectus etiam sagacis et acuti, ad ingerendam cognitionem credibilitatis et revelationis existentis, excludentem omne dubium et formidinem prudentem de opposito. *Respectiva* dicitur, quæ nititur motivis talibus vel ita consideratis, ut ea satis sint ad cognitionem, quæ excludat omnem de opposito formidinem prudentem, non quidem respectu intellectus cujuscumque, sed alicujus duntaxat ratione particularis dispositionis, v. g. quia vel puer vel idiota, vel non admodum sagax est, qui nequeat omnia rite perpendere. Atque hæc certitudo in *judicio credibilitatis* potest dici *practico-practica*, quia reflectens supra statum revelationis in mente credentis proponit objectum, ut hic et nunc ab ipso credibile. Certitudo absoluta autem *speculativo-practica*, quia absolute et universaliter proponit objectum ut prudenter credibile. *Praxis* porro hujus respectivæ certitudinis sic evenire solet : pueri et indocti audiunt ex una parte Parochum, Catechistam, Parentes, aliosque, inter quos versantur, constanter ac serio affirmare, Deum Religionem nostram vel articulum particularem revelasse, et exigere a nobis fidem firmissimam (si addatur unum vel alterum credibilitatis motivum, melius fit, et utique fieri debet) : ex altera parte non occurrit illis aliqua ratio dubitandi aut formidandi, ne forte instructores fallere velint aut fallantur : unde concipiunt notitiam divinæ revelationis excludentem omnem formidinem de opposito. Certitudine hæc directa comparata, progrediuntur ad *judicium reflexum* credibilitatis, præsertim ex illo principio evidenti, quod pueri et rudes, cum ipsi res sufficienter discutere aut a falsis discernere nequeant, teneantur in rebus ad fidem et Christianos mores pertinentibus sequi ductum eorum, qui ad illas res docendas vel a Republica vel a natura constituti sunt ; dummodo non appareat ratio positiva in contrarium.

173. *Nota II.* Ad *judicium credibilitatis* moraliter certum, præter signa externa ac motiva, concurrunt etiam gratia actualis et illustratio Spiritus sancti interna : eandem aliquid conferre ad hujusmodi certitudinem satis colligitur ex D. THOMA hic q. 1. a. 4. ad 2. dicente : *Non enim crederet, nisi videret ea esse credenda vel propter evidentiam signorum vel propter aliud hujusmodi* ; et q. 2. a. 9. ad 3. *Inducitur enim auctoritate divinæ doctrinæ, miraculis confirmatæ, et quod plus est, interiori instinctu Dei invitantis* ; cui præluxisse videtur S. Aug. ep. 102. (al. 169. n. 4.) ad Evod., ubi docet rudes pervenire ad veram fidem *miris modis per altitudinem divitiarum sapientiæ*